

Allan Vurma. *Mati Palm. Slancio della voce.*

[Tallinn]: Eesti Teatriliit, 2012, 438 lk.

Maarja Kindel

Ma ei tunne Mati Palmi isiklikult, ent loomulikult tean teda kui Estonia pikaajalist solisti ja muusikaakadeemia laulupedagoogi. See „tean teda“ on suhteline ja paljuski mõtteline, sest ligi poole sajandi suuruse vanusevahe tõttu pole mul olnud õnnelikkumust näha teda ta paljudes suurepärase ooperirollides teatrilavadel ega kuulda kontserdisaalis kammerlaulu esitamas. Seega olid mul raamatut lugema asudes tagataskus vaid formaalsed teadmised temast kui pikaajalisest Estonia solistist ja paar mälupeilt Palmist muusikaakadeemias oma klassiruumi uksele kumiseva bassihäälega tundi tulevaid õpilasi tervitamas.

Allan Vurma koostatud 438-leheküljelise kõvade kaantega ning rohke pildimaterjaliga raamat Mati Palmist on põhjalik ja faktitõene teos, mis avab muusiku tegevuse mitmest küljest (toimetanud Kristel Pappel). Suurem osa raamatust põhineb Allan Vurma ja Mati Palmi vestlustel, mis toimusid aastatel 2007–2011 nii laulja kodus kui ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Küsimuse-vastuse vormis raamatut on huvitav ja mugav lugeda, eriti kui intervjuueeritav on sedavõrd avatud ja avara mõttega, nagu on Mati Palm. Tekstiosa täiendab ulatuslik fotode valik Palmi rollidest, lavastustest, lavapartneritest, muusikutest, õpetajatest ja õpilastest, samuti humoorikad leiud noorpõlvest. Piltide puhul oleks soovinud sekka mustvalgetele näha ka värvilisi fotosid, ehkki mõistan raamatu koostajate ühtsusetootlust kujunduses ja pildimaterjali kvaliteedis. Loomingulise tegevuse pikaajalisusest ja laiahaardelisusest annavad ülevaate mitmed nimekirjad ja loetelud, näiteks kronoloogilises järjestuses esinemised solistina suurvormides, soolokontserdid orkestriga, helisalvestised, esinemised filmides, töö žüriiliikmena konkurssidel, autasud ja preemiad ning repertuaarinimekirjad. Nende koostamine on kahtlemata olnud suur ja väga tänuväärne töö, mis annab väga hea lähtekoha kõigile huvilistele, samuti tulevasteks uurimistöödeks.

Üle poole raamatust hõlmab Mati Palmi loominguilise töö käsitus, eelkõige ooperilauljana ning seejärel suurvormide ja kammermuusika esitajana (lk. 17–244). Palmi rollidest räägitakse raamatus nende muusika loonud heliloojate päritolumaade või piirkondade kaupa (Itaalia, Vene, Saksa ja Austria, Eesti, Prantsuse, Ungari jt.). Raamatu sissejuhatuses on Allan Vurma selgitanud rahvusel põhineva liigenduse eeliseid, näiteks kultuuri ja traditsiooni omapära parem tajumine, ent sellele lisaks märkasin sedagi, kuidas antud lähenemine takistas progressimudeli tekkimist – aastate järgi periodiseerimine oleks paratamatult esile kutsunud kujutluse, nagu oleksid mõned rollilahendused algaja omad, siis aga tuleksid juba kogenenuma lauljad rollid, lõpuks küpse muusiku tõlgendused ja nii edasi. Praegune lahendus tundus lugedes sisuliselt põhjendatuna ning ühtlasi teistsugust vaadet pakkuv.

Nagu juba öeldud, moodustab suurema osa raamatust ülevaade Mati Palmi paljudest ooperirollidest. Iga rolli käsitlemine algab väikese faktitõetustusega, millal Palm seda rolli esitanud on, millistes teatrites, milliste lavastajate ja dirigentide käe all ning kes olid tema lavapartnerid. Olulisemate osatäitjate puhul kirjeldab Palm ka tegelaskuju iseloomu, rolli ettevalmistamist ja kõike lavalettoomisega seonduvat, külalissetendustega sageli kaasnenud reisiseiklusi, keerulisi situatsioone ning õnnelikke lahendusi ja publiku vastuvõttu. Käsitlused Palmi karjääri kaalukamatest rollidest, nagu Philipp II Verdi ooperis „Don Carlo“, nimiosad Verdi „Attilas“, Mussorgski „Boriss Godunovis“ või Wagneri „Lendavas hollandlases“, võivad ulatuda mitmekümne leheküljeni. Need on tõeliselt huvitavad sissevaated antud tegelaskujudesse, eri laulustiilidesse ja teostesse, näiteks Mozarti, Verdi, Wagneri ja Tšaikovski vokaalstiilide võrdlus (lk. 132–133). Ka laulmisest kaugel seisev lugeja saab hea ettekujutuse sellest, mida üks või teine helilooja on oluliseks pidanud ning millised on erinevad laulustiilid. Eelkõige pakub Mati Palmi

meenutuste lugemine võimaluse mõista paremini ooperisolisti tööd – rolli ettevalmistamist muusikaliselt, lavalist tõlgendamist, ent ka hääle kui instrumendi kasutamise vaieldamatut keerukust ja ohtusid. Palmi meenutuste ja fotode vahele on põimitud löike arvustustest nii Eesti kui ka välismaa ajalehtedest. Enamik nendest on tunnustavad ja kiitvad, ent tõepärasema pildi loomiseks on ära toodud ka kriitilisemad arvustused, ehkki neid on märksa vähem.

Raamatu esimese osa teise poole moodustab suurvormides lauldud solistipartiide ja kammerkontsertide kajastamine. Ka siin ei piirduta pelgalt Mati Palmi esituste kirjelduste või analüüsimisega: arutletakse erinevate saalide akustika üle, suurvormide ja kammermuusika erineva olemuse, atonaalse muusika ja kava koostamise põhimõtete muutumise üle ajas. Huvitav lugemismaterjal on ka peatükk Palmi saatnud pianistidest, kus on pikemalt juttu nõudlikust Tarsina Alangost, kiiresti ümberorienteeruvast Peep Lassmannist, Moskva pianistist, klavessinistist ja organistist Aleksandr Maikaparist ja teistest. Sellele järgneb peatükk mitmetest muusikafestivalidest, millel Mati Palm on osalenud.

Pisut ootamatult jõuab lugeja alles siis, kui üle poole raamatust on loetud, peatükini, mis tutvustab Palmi õpinguid ja lauljaks kujunemist. See tundus esmapilgul ebaloogiline, sest enamasti algavad monograafiad peategelase kujunemislooga ja tausta tutvustamisest, et siis edasi liikuda loomingulise töö juurde, aga hiljem sain aru, et see on tingitud soovist tõsta esiplaanile kunstniku jaoks kõige olulisem ehk loominguline tegevus.

Küllap on see ka teatud märk tagasihoidlikkusest või soovist mitte ennast liigselt eksponeerida, sest isegi Palmi kujunemist käsitlev peatükk keskendub pigem teistele inimestele ja laiemale kontekstile kui Palmile endale. Siin on põhjalikult juttu õpetajatest Jenny Siimonist, Hugo Dietzist ja Renata Carosioist ning mitmetest muusikakõrgkoolidest; peatükk annab haarava ajaloolise ülevaate erinevatest lähenemisviisidest ja muusikalistest isiksustest.

Üheks olulisemaks osaks sellest raamatust pean lauljate õpetamist käsitlevat peatükki, kus Mati Palm jagab oma põhjalikke teadmisi ilusast lauluhäälest, heast vokaaltehnikast, hingamis- ja fraasikujundamisest. On hea, et need väärtuslikud teadmised on nüüd talletatud kirjasõnasse ning on seeläbi kättesaadavad kõigile.

Palmi aastate jooksul kogunenud teadmised tulevad esile tänu Allan Vurma asjatundlikele ja tabavatele, juttu hästi juhtivatele kommentaaridele ning küsimustele. Küsimuste ring ei piirdu laulmisega, raamatust võib leida ka mõtisklusi sügavamatel teemadel, inimeseks ja kunstnikuks olemise üle üldiselt. Olemuselt on raamat küllaltki objektiivne, pean silmas faktide, arutelude ja ajaloo kesksust, ja vähem isiklik ning emotsionaalne. Seda ei saa raamatu puuduseks pidada, vaid tuleks vaadelda kui isiksuse olemuse ja maailmavaate teatud peegeldust. Monograafiale annab lisaväärtuse selles väljenduv laiem mõõde, kus ühe inimese elu ja meenutuste kaudu avaneb vaade tervele ajastule Estonia teatris, Eesti muusikaelus ja lauluajaloos.